

не послуговуються кличним відмінком. Зрештою, це не дивно, бо про нього іноді забуває навіть українська преса, телебачення, радіо.

Безумовно, має свої особливості і мова керівника. Повагу і довіру до нього формують – і грамотність мови, і точне вживання слів та мовних конструкцій, дикція, і сила звуку тощо.

Таким чином, культура усного мовлення ділової людини – неодмінний складник загальної культури, суттєва ознака його моральних ділових якостей і характеру, це, перш за все, обов'язок поводитися високі моральні принципи, мати багатий внутрішній зміст, формувати глибоку духовність і дотримуватися норм етикету.

ФРАНЦУЗЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В СЕМАНТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Доп. - Білик М.М., студ. філії НУВС в м.Суми
Наук. кер. – доц. Василенко В.А.

Питання мовної еволюції, а саме ролі іншомовних запозичень у мові привертала увагу мовознавців з давніх часів.

В українському мовознавстві питання про французькі запозичення поки ще детально не розглядалося. Лексика французького походження розглядалася мимохідь із вивченням інших явищ (Л.А.Булаховський, І.К.Білодід, М.А.Жовтобрюх, В.М.Русанівський та ін.).

Французькі запозичення проникали в українську мову різними шляхами: через мову-посередника (польську, німецьку), а також прямим шляхом через літературні джерела.

У першій половині XVII ст. в українську з французької потрапляє деяка кількість слів, пов'язаних з військовою лексикою: *амуніція, бомба, конвой, мушкетер, сержант* та інші; менш представлена виробнича лексика: *типографія, матриці*; побутова: *пантофль, боти*; поодинокими словами представлена дипломатична лексика: *секретар, декрет*.

У другій половині XVII - першій половині XVIII ст. українська мова збагачується новими французькими словами, які належать до таких галузей: 1) військова: *альяр, марш, форпост, перспектива,*

фортифікація, флот; 2) суспільно-політична: міністр, кабінет; 3) юридична: ордер, кондиція; 4) мистецтво: білет, ілюмінація, ложа, маскарад.

Збільшується кількість французьких запозичень, що належать до різних сфер побуту: *бутель, крен, камзол, поплін, сервіє*.

З другої половини XIX ст. починається дискусія відносно запозиченої лексики в українській мові, яка продовжувалася до недавнього часу. В ній, як відомо, одна частина мовознавців дотримувалася думки, що слід обмежити кількість запозичень за рахунок суто українських новотворів із відповідними значеннями. Інша вважала запозичення природним шляхом поповнення словникового складу.

Найбільша кількість запозичень із французької в українську припадає на другу половину XIX - початок XX ст. За останній час збільшився приток запозичень з англійської і зменшився з французької мови, але корпус останніх у сучасній українській літературній мові досить великий (понад 2000 слів).

Визначимо тепер місце запозичень із французької мови в українській. Відповідно до схеми Халіга-Вартбурга весь універсум розподіляється на 3 великі групи: 1) всесвіт; 2) людина; 3) людина і всесвіт.

Розглянемо, як французькі запозичення співвідносяться з різними складовими частинами універсуму. На думку дослідників, найменш проникливою є та частина словникового складу, яка пов'язана із всесвітом. Запозичення з французької представлені в цій частині одиничними назвами із сфери "небо і небесні тіла" (*гало, зеніт*), погоди та вітрів (*бриз, містраль, мусон*), назвами рельєфу та ґрунту (*грот, гравій*). Незначною кількістю представлені також назви живих істот: *жако, казуар, дюгонь, кашалот, тюрбо, кальмари, терміти*.

Ряд рослин в українській мові має подвійну назву - народну, на ґрунті української мови і французьку, яка часто виступає як термінологічна назва: часникова цибуля - *рокамболь*, земляна груша - *топінамбур*, печериця - *шампіньйон*. У такому випадку, як бачимо, відбувається диференціація рідного і запозиченого слова за функціонально-стилістичними ознаками.

Основний корпус французьких запозичень в українській мові належить до частини універсуму "Людина", бо ця сфера повніше відображає явища, що пов'язані з відношенням запозиченої і рідної мови. У складі української мови понад 350 французьких назв осіб. Це слова, які характеризують людину за зовнішнім виглядом (*блондин, брюнет, шатен*), за расовими ознаками (*метис, мулат*) і фізіологічними ознаками представленими словами, що називають воропливий стан (*ідіот, кретин, маньяк*).

У запозичених із французької назв керівників існує синонімічне відношення слів, яке має загальну назву "керівник" (*шеф, патрон*), що відрізняються стилістичними ознаками. Інші назви керівників як запозичені з французької, так і суто українські або які прийшли з інших мов (*директор, омендант* і т.ін.) відрізняються сферою діяльності.

У назвах осіб стосовно комерційної і фінансової діяльності осіть широко представлені синонімічні відношення суто українських і запозичених із французької слів (*компаньйон - оваріш, нуворіш - парвеню - вискочка, комерсант - торговець, конкурент - суперник, партнер - компаньйон - спільник*). Як бачимо з прикладів, синонімічний ряд може включати поряд із суто українськими декілька іншомовних слів.

Запозичені слова цієї групи мають переважно термінологічні значення, а українські відрізняються ознакою розмовності.

Значну за кількістю слів і семантичними ознаками групу складають назви діячів мистецтва. У ній обмежені суто українські співвідношення - синоніми, а там, де вони представлені (*балерина - танцівниця, журналіст - газетчик*), відрізняються обсягом значення (у даному разі - більш вузькому).

Ще одну групу запозичених із французької слів складають назви осіб за психічними та емотивними ознаками. До них належать: *мораліст, організатор, реаліст, романтик; альтруїст, бюрократ, доктринер, егоїст, педант, прожектор, садист; авантюрист, аферист, браконьєр, інтриган, кар'єрист, мародер, шантажист; доміно, маска*.

Як бачимо, запозичені з французької мови назви осіб характеризують людину переважно за придбаними в суспільстві ознаками, менш представлені слова, що характеризують особу за її фізичними, біологічними ознаками, а також за психічними якостями, що відображає і загальне положення французьких запозичень у структурі української мови.

КАФЕДРА ПОЛТОЛОГІЇ, СОЦІОЛОГІЇ, ПСИХОЛОГІЇ І КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

СНОВИДЕНИЯ И ТВОРЧЕСТВО

Докл. – доц. Кривопишина Е.А.

Развитие креативности как необходимого свойства творческой личности на современном этапе научного психологического знания немислимо без изучения бессознательного уровня психической деятельности. Процесс творческого воображения буквально подпытывается, а иногда – базируется на таких проявлениях бессознательного как интуиция, инсайт, сновидения.

В психологической литературе рассматривается проблема участия бессознательного в творческом процессе, в частности, роль сновидений во внутренней определенности процессуальных стадий художественного и научного творчества.

Так, многочисленные публикации Б.М.Кедрова, посвященные разработке теории научного открытия, анализу процесса научного творчества, содержат информацию об участии бессознательного в творческом акте. В работе “День одного великого открытия” дается психологический анализ открытия периодического закона Д.И. Менделеевым. Общеизвестным фактом является то, что согласно рассказу ученика и друга Менделеева – профессора Иностранцева – таблицу периодических элементов ученый увидел во сне. На основании ранее известных данных, Кедров выстраивает ретроспективу великого открытия: 1)